

63

Hg. Esterházy Pál (1635–1713)

Védlevél az eisenstadti (Kis-Márton) zsidók számára

1690. január 1

Kiadások:

Bernhard Wachstein, *Urkunden und Akten zur Geschichte der Juden in Eisenstadt und den Siebengemeinden* (Eisenstädter Forschungen, 2) (Wien – Leipzig: Wilhelm Braumüller, 1926), pp. XIV–XVII (csak a 4. ponttól kezdődően)

Mandl Bernát, *Magyar-zsidó oklevéltár / Monumenta Hungariae Judaica*, II (Budapest: Hornyánszky Viktor, 1937), pp. 171–176, no. 180

Mi, galántai Esterházy Pál, Isten kegyelméből a Szent Római Birodalom hercege, a tekintetes magyar királyság nádora, a kunok lovagja, az Aranygyapjas rend lovagja, Fraknó (Forchtenstein) és Eisenstadt, Landsee, Lackenbach, Creutz, Closter, Luckenhaus, Koberstoff, Kütsee és Kapuvár uradalmának, Schwartzbach és Hörtenstein uradalmának örökös grófja, a Gränitzer-Vöstung¹ és a Balaton mellett a csobánci uradalom Obrister és örökös ura, a nagytekintetű nemes Sopron, Pest, Pilis és Solt vármegyék főispánja, a római császárnak, a Magyarországon és Csehországban is megkoronázott királyi felségnek valóságos titkos tanácsosa, kamarás, továbbá a környező és * magyar Gränitz Vöstung kinevezett tábornoka és magyarországi helytartó ezennel bizonyítjuk és tudomásul adjuk, hogy a niklsburgi zsidóknak szerződésileg a következő pontokban védelmet adtunk.

Először. A zsidók a Maierhof külső kastélynál befogadást nyernek, és kötelesek számunkra az előzetesen megállapodott pontok szerint védelmi pénzt késedelem nélkül évente bérleti hivatalunkban befizetni. Ennek fejében, az első határozat szerint Maierhof kastélynál húsz lakóházat építhetnek, azonban azoknak a házaknak az építéséhez 50 forintot kell lefizetniük. Miután az építkezés költségeit megtérítették, grófságunkban, uradalmainkban, mezővárosainkban és falvainkban * kereskedésüket biztonságban folytathatják, minden árujukkal nyugodtan és akadálytalanul üzhetnek, ebben mi védelmezzük őket, és főtiszt és tisztartó uraink is védelmet nyújtanak nekik, önekik pedig a tisztviselőkkel és beosztottakkal szemben a megfelelő tiszteletet kell tanúsítaniuk.

Másodszor. Minden zsidó szertartásukat megtarthatják, és egy zsinagógát saját költségükön építhetnek, valamint temetőt, fürdőt (*Tueckh*), és egy rabbit, * templomszolgát (*Schull-Diener*), metszőt és iskolai tanítómestert tarthatnak, és * évente 30 font borsot kötelesek adni.

Harmadszor. Hogyha közöttük lopás vagy más cselekmény történik, * amennyiben az ő zsidó szertartásaikhoz tartoznak, amikor büntetésben részesítik őket, kötelesek bérleti hivatalunkban, Eisenstadtban, a * tudtával megbüntetik, két részt előttünk és egy részt öelőttük rójanak le, ha pedig ezt nem jelentik, ők fizessék meg a * büntetést.

---

¹ Festung.

Negyedszer. A kereskedésben * ha a mérőrudat, súlyt, mérleget és ollót használják, kósert (*Käschär*) csinálnak, de sem bort, sem sört nem mérhetnek, sem nyilvánosan, sem titokban, csupán maguk között. Jóságot vághatnak, hús-széket tarthatnak, ebből évente két * kötelesek nekünk adni. Azt a húst, amely nem kóser (Kascher), a keresztényeknek eladhatják. Azonban jelenteniük kell, hogy mennyi jóságot vásárolnak, hogy bizonyosság legyen abban, hogy a jóság egészséges, és csak ezután lehet megengedni, hogy felhasználják. Szabó, cipész, kötélverő, szűcs, borbély, doktor és aranyműves mester tartása megengedett számukra.

Ötödször. Ha egyik vagy másik közülük túl nagy adósságot csinál, kötelesek bérleti hivatalunknál idejében jelenteni, hogy az alattvalók vagy az adósok ne károsodjanak. A hivatal tudta nélkül nem kölcsönözhetnek ki jelentős összeget, hanem tegyenek róla jelentést, a megfelelő kamattal, hogy biztosítéka legyen annak, hogy a későbbiekben minden tévedés megakadályozható legyen.

Hatodszor. Az elidegenített és ellopott dolgokat nem vásárolhatják meg, azokra kölcsönt nem adhatnak, ellenben ha valakit ilyen dolgokkal feljelentenek, a bűncselekmény nagysága szerint legyen megbüntetve. Továbbá nem * tudomásunk nélkül, hogy ne keveredjenek annak gyanújába, hogy elidegenített javakat eltitkoltak.

Hetedszer. Lakásukat kötelesek mindenkor tisztán tartani, ugyanígy az utcát és az udvarokat, nehogy ilyen előforduljon, de ha valakit rajtakapnak, ahányszor rajtakapják, büntetésül 2 font borsot kell hivatalunknál beadnia.

Nyolcdszor. Vasár- és ünnepnapokon a templomi idő előtt, azaz tíz óráig, tilos üzletet kinyitniuk, 2 forint büntetés terhe mellett.

Kilencedszer. Ami birtokainkon a vámok kezelését illeti, főtisztünkkel vagy tisztartóinkkal kell megegyezniük.

Tizedszer. *

Tizenegyedszer. Ha gyermekeiket uradalmunkból vagy uradalmunkba akarják kiházasítani, csak a mi vagy a hivatalunk tudtával tehetik. Hogyha más úton járnak el, * Ugyanígy gonddal kell ügyelniük a tűzre, a kéményeket ki kell separtetniük, * hogy miattuk ne keletkezzék kár, különben a kárt, amely így keletkezik, nekik kell megfizetniük, és aki a kéményt négy hetenként nem separteti ki, büntetésben részesül.

12-edszer. Ha lovat vagy jóságot akarnak tartani, a mi kárunk nélkül kell tartaniuk vagy legeltetniük.

13-adszor. A tűzifát, amire szükségük van, fizetség ellenében megkapják.

14-edszer. Ha egyik vagy másik zsidó elidegenített vagy ellopott dolgot vásárol, az, aki * jelentse be a zsidóbírónál, *. Akinél ilyen dolgot találnak, köteles a dolgot ugyanolyan érték fejében, ahogyan vette, visszaszolgáltatni, ha azonban egyik vagy másik a kihirdetés után vásárolna valamit, köteles ingyen visszaadni, és büntetésül 12 forint is terheli.

15-ödször. Ha a zsidó alattvalók közül valaki, fiatal vagy öreg, meghal, kötelesek bejelenteni, hogy tudni lehessen, milyen betegségben halt meg. És a hivatal tudta nélkül senki nem tarthat esküvőt 5 forint büntetés terhe mellett. *

16-odszor. Bírót és * zsidó szertartásaik szerint választhatnak, azután a hivatalunk tudtával megerősítik, és ugyanígy a lemondást szintén be kell jelenteni és * hivatalunknál.

17-edszer. A mi és hivatalunk tudta nélkül zsidót nem fogadhatnak be, és ha megfelelő és jó magatartású zsidók * Ha vándorló zsidók elmennek az iskolájukhoz, és betérnek hozzájuk, három napnál tovább nem tűrhetik meg őket, ezenkívül meg kell vizsgálni, hogy honnan valók.

Minthogy nem lehet mindent pontokba foglalni, a zsidók kötelesek az illemnek megfelelő módon viselkedni, ahogyan illendő és elvárható. Hadi cselekmények során is, amennyire lehetséges, védelemben részesülnek. Égetett szeszt készíthetnek és árusíthatnak. * Ezek hiteles okmányét két azonos szövegű szerződésbe foglaltuk, és saját kezűleg aláírtuk, és hercegi pecsétünket rá nyomattuk, amint hogy a zsidók is aláírták. Eisenstadt kastély és bérleti hivatal, az 1690. év január elsején.

Esterházy Pál

P. H.